בת מזוגא חמרא שריא [א]וסימניך יפה כח הבן מכח האב אמר רב יהודה שקיטנא אריכי שקי וסומקי שריא וסימניך מורזמא גוצי וסומקי אסירי וסימניך ננס פסול אריכי שקי וירוקי אסירי וסימניך [ב]ירוקין פסולין אמר רב יהודה שלך זה [ג]השולה דגים מן הים דוכיפת שהודו כפות תניא נמי הכי דוכיפת שהודו כפות וזהו שהביא שמיר לבית המקדש ר' יוחנן כי הוה חזי שלך אמר [1]משפטיך תהום רבה כי הוה חזי נמלה אמר צדקתך כהררי אל אמר אמימר לקני ובטני שריין שקנאי ובטנאי מקום שנהגו לאכול אוכלין מקום שנהגו שלא לאכול אין אוכלין אטו במנהגא תליא מילתא אין ולא קשיא הא באתרא דשכיחי פרס ועוזניה הא באתרא דלא שכיחי פרס ועוזניה אמר אביי קואי וקקואי אסירי קקואתא שריא במערבא מלקו עילוה וקרו לה תחוותא ת"ר [א] [2]תנשמת [ד]באות שבעופות אתה אומר באות שבעופות או אינו אלא באות שבשרצים אמרת צא ולמד מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן דבר הלמד מענינו במה הכתוב מדבר בעופות אף כאן בעופות תניא נמי גבי שרצים כה"ג תנשמת באות שבשרצים אתה אומר באות שבשרצים או אינו אלא באות שבעופות אמרת צא ולמד מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן דבר הלמד מענינו במה הכתוב מדבר בשרצים אף כאן בשרצים אמר אביי באות שבעופות קיפוף באות שבשרצים קורפדאי אמר רב יהודה קאת זו [ה]הקוק רחם זו שרקרק א"ר יוחנן למה נקרא שמו רחם כיון שבא רחם באו רחמים לעולם אמר רב ביבי בר אביי והוא דיתיב אמידי ועביד שרקרק וגמירי דאי יתיב אארעא ושריק אתא משיחא שנאמר [3]אשרקה להם ואקבצם א"ל רב ארא בר שימי למר בר רב אידאי והא ההוא דיתיב בי כרבא ושרק ואתא גלל אפסקיה למוחיה א"ל ההוא [ו]ביידא הוה ת"ר [ז]עורב זה עורב את כל [ח]העורב להביא עורב העמקי למינו להביא עורב הבא בראשי יונים אמר מר עורב זה עורב אטו קמן קאי אלא אימא עורב זה עורב אוכמא וכן הוא אומר [4]קווצותיו תלתלים שחורות כעורב העמקי [ט]חיוורא וכן הוא אומר [5]ומראהו עמוק מן העור [י]כמראה חמה העמוקה מן הצל ועורב הבא בראשי יונים אמר רב פפא לא תימא דאתי בריש יוני אלא דדמי רישיה לדיונה ת"ר הנץ זה הנץ למינהו להביא את בר חיריא מאי בר חיריא אמר אביי שורינקא אמר רב יהודה החסידה זו דיה לבנה למה נקרא שמה חסידה שעושה חסידות עם חברותיה האנפה זו דיה רגזנית למה נקרא שמה אנפה (א) שמנאפת עם חברותיה אמר רב חנן בר רב חסדא אמר רב חנן בריה דרבא אמר רב [כ]עשרים וארבעה עופות טמאין הן א"ל רב חנן בר רב חסדא לרב חסדא דהיכא אי דויקרא עשרים הוו אי דמשנה תורה עשרים וחד הוו וכי תימא דאה דכתיבא בויקרא ולא כתיבא במשנה תורה שדייה עלייהו אכתי עשרין ותרין הוו אמר ליה הכי אמר אבוה דאמך משמיה דרב [6]למינה למינה למינו [7]למינהו הרי כאן ארבע אי הכי עשרין ושית הוו אמר אביי דאה וראה אחת היא דאי סלקא דעתך תרתי אינון

מכדי

בת מזוגא חמרא. זה שמה: **יפה כח הבן.** הלכה היא בפרק כל הנשבעין בשבועות (דף מח.): **שקיטנא.** שם העוף ויש בכן שני מינין אותם ששוקיהן ארוכין וגופו אדום שרי: **מורזמא.** שם עוף שהיה מוחזק להם בטהור ושוקיו ארוכין וגופו אדום: **ננס פסול.** במומי כהנים בבכורות (דף מה:): **ירוקין פסולין.** גבי נחמרו מעיה תנן ליה במתניתין (לעיל דף ט.): **זה השולה דגים מן הים.** אינהו הוו בקיאי ביה והוא עורב המים: **שהודו כפות.** כרבלתו עבה ודומה כמי שכפולה לתוך הראש וכפותה שם והוא עוף גדול כתרנגול [א] וקורין לו פואו"ן שלבי"א: **וזהו שהביא שמיר למקדש.** דהא נגר טורא מתרגמינן ליה [ג] והוא תרנגולא ברא ובגיטין בפרק מי שאחזו (דף סח:) מפרש מאי עביד ביה דמנגר ביה טורא: **לדקתך כהררי אל.** דאפי' נמלה אית ליה חיותא כגדולה: **ומשפטיך אף בתהום רבה.** שזומנתה שלך לשפוט ולעשות נקמתך בדגת הים להמית המזומנים למות. לשון מורי. לישנא אחרינא לנמלה הוא אומר לדקתך כהררי אל שמזונותיה מזומנין לה בלא טורח ועם מי שאתה נשפט אתה דנו עד תהום רבה כגון שלך שטורח לנקש שם מזונותיו: **לקני ובטני שריא שקנאי ובטנאי מקום שנהגו כו':** **דשכיחי.** שראיתם שהוחזקו שם פרס ועוזניה אסירי דהני נמי בחד סימן אתו ושמא ממינם הן באתרא דלא שכיחי פרס ועוזניה שרו דהא מסתמא לא מחזקינן להו דלא שכיחי בישוב: (תחותא) **באות שבעופות.** עוף הצועק בלילה נוקיט"ה בלע"ז: **באות שבשרצים.** טלפ"א. תרי תנשמת כתיבי חד בעופות ומד בשרצים: **דבר הלמד מענינו.** אחד מי"ג מדות היא: **קיפוף.** נוקיט"א. ולי נראה שקורין קלב"א שורי"ן שדומה לטלפ"א שבשרצים: **קורפדאי.** טלפ"א: **רחמים.** מטר: **אמידי.** על שום דבר: **ועביד שרקרק.** כשהוא מצפצף נשמע כאומר שרקרק: **דאי יתיב אארעא.** ואינו עומד אלא יושב ומצפצף סימן בשורה הוא: **אארעא.** שאין דרכו כן: **בי כרבא.** חרישה: **גללא.** אבן גלל מן המרום: **ביידא.** כמו בדאה. בדאי ושקרן ולפיכך לקה: העמקי וראשי יונים לקמיה מפרש: **אטו קמן קאי.** כיון דלמינהו נמי עורב קא מפרשת ליה ועורב קמא דלא יהבת ביה סימנא הי ניהו וכי בידו היה התנא אוחזו ומראה זה עורב סתם היה לו לומר עורב זה עורב פלוני: חמה אצל צל נראית עמוקה וכן כל לבן ושחור בבשר נראה הלבן עמוק כך בהרת לבנה היא: **בריש יוני.** לפני היונים: **זה הנץ.** אשפרוי"ר: **בר חיריא.** שרינקא. והכא ליכא לאקשויי אטו קמן קאי דהא לא קאמר למינהו זה נץ פלוני ש"מ אין לך קרוי נץ אלא אחד: **חסידות.** מחלקת מזונותיה: **שמנאפת.** כמו התאנף בי (דברים ד): בספר ויקרא [יא] כתיב ואת הדאה ואת האיה למינה ובמשנה תורה [יד] כתיב והראה ואת האיה והדיה למינה: **אבוה דאמך.** רב חנן בר [ל]רבה שהיה חמוה דרב חסדא בעשרה יוחסין (קדושין דף פא:): דהאנפה למינה דאיה דויקרא למינה למינו דעורב למינהו דנץ: **דאה.** דויקרא וראה דמשנה תורה אחת היא:

הא באתרא דשכיחי פרס ועוזניה. פירש הקונטרס דבאתרא דשכיחי חיישינן משום דדמו לפרס ועוזניה שמא מינם הוא וקשה דאם כן בכל דוכתא ליתסרו אלא נראה לפרש דודאי לאו ממינייהו הם אלא באתרא דשכיחי חיישינן משום דדמו לפרס ועוזניה ומיחלפא בהם אבל באתרא דלא שכיחי ליכא למיחש למידי ושרו: **באות** שבעופות קיפוף. שלשה מיני קיפוף הם האי שהוא באות שבעופות והו תנשמת כדקאמר דתנשמת הוא באות שבעופות ועוד יש כוס וינשוף דמתרגמינן קריא וקיפופא והוא ניהו דאמרינן בהמפלת (נדה דף כג.) דעיניהם הולכות לפניהם כשל אדם כמו קריא וקיפופא ובברכות פרק הרואה (דף נז:) אמרינן כל מיני עופות יפים לחלום חוץ מקריא וקיפופא ועוד יש קיפוף אחר שהוא חיה כדאמרי' נמי בפרק הרואה (ג"ז שם ע"ש) כל מיני חיות יפין לחלום חוץ מן הפיל והקוף והקיפוף וכן בפ"ק דבכורות (דף ח.) הארי והדוב הנמר והקוף והקיפוף לשלש שנים: **הנץ** זה הנץ. הכא לא שייך למיפרך אטו קמן קאי דקאמר זה הנץ [מ]דהא קאמר זה הנץ זהו אותן שקורין נץ אבל לעיל דעורב העמקי נמי קרוי עורב שייך למפרך מה זה מפורש יותר מזה: **נץ.** פירש בקונט' אשפרוי"ר ואי אפשר לומר כן דהא נץ הוא מי"ט עופות ואינן דורסין כדפירש לעיל וחזינן ליה לאשפרוי"ר דריס בין לפירוש הקונטרס בין לפירוש ר"ת שאוכל העוף ואוכלו מחיים וכמו כן טוענין גבי נשר שקורין איגל"א ואינו לנשר יש לו ד' סימני טומאה ואייגל"א יש לו אצבע יתירה וכן אמר דקורא הוא קוק"ו בלע"ז ואינו לאותו קוק"ו בחזקת טמא מחזקינן וקורא טהור הוא כדמוכח בפ' שילוח הקן (לקמן קלח: קמ:) דר' אליעזר מחייב בשילוח מפני שהוא טהור ורבנן לא פליגי אלא מפני דרובץ על ביצים שאינן שלו אבל כולהו מודו דגופו טהור:

למה

מסורת הש"ס

א) [לעיל מט: שבועות מח.], ב) [לעיל ע.], ג) [זהו כוונת התרגום ועיין רש"י בחומש], ד) [ילקוט איתא באות כלות ובערוך איתא בולם וגרס"ל גרים כלות פי' מלום], ה) [גיר' הערוך קיק כדאיתא שבת כא. שוף אחר יש וכו' ע"ש ערך קק א'], ו) [ילקוט איתא בדאה ועיין פרש"י דהכא ד"ה בדיא], ז) וגי' הרי"ף כך עורב זה עורב אוכמא את כל עורב להביא עורב העמקי והבא בראשי יונים למינו להביא את הזרזיר למינהו להביא קטנית לבנה וכ"ג רש"ל, ח) [צ"ל עורב], ט) [עיין תוס' כתובות מט: ד"ה הא כחיילא וכו'], י) [ב"ב פד. וש"נ], כ) [ויקרא יא], ל) [צ"ל רבא], מ) [צ"ל דהכי קאמר].

הגהות הב"ח

(א) גמ' אנפה שמאנפת עם חברותי' כצ"ל וכן ברש"י:

הגהות מהר"י לנדא

[א] רש"י ד"ה שהודו כפות וקורין לו פואו"ן שלבי"א. נ"ב דוקא זה שיש לו שם לוי פואו"ן שלבי"א היינו פואו"ן היער אבל פואו"ן סתם בלי שם לוי הוא עוף טהור כמו שפי' רש"י לקמן קסו ע"א טייסא פואו"ן:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' ת"ר תנשמת. נ"ב בערוך ערך אותיות כתב שהוא תרגום ירושלמי של תנשמת וכן מצאתיו בתרגום יונתן פ' שמיני ישו"ש ועיין כאן במהרש"ל פירש באות מלשון מאום:

לעזי רש"י

פואו"ן שלבי"א [פאו"ן שלוו"א]. טווס-בר.
צואיט"א. ינשוף.
טלפ"א. חולד.
צואיט"א. ינשוף.
קלב"א שורי"ץ. עטלף.
טלפ"א. חולד.
אשפרוי"ר [אישפרווי"ר]. נץ.

מוסף רש"י

כמראה חמה עמוקה מן הצל. עמוק דהיינו שפל, כמראה חמה שנראית עמוקה, שפל, מן הצל (בכורות מא.).

עין משפט נר מצוה

רנט א מיי' פ"א מהלכות מאכלות אסורות הלכה יד:

תורה אור השלם

1. צדקתך כהררי אל משפטך תהום רבה אדם ובהמה תושיע יי: תהלים לו ז
2. ואת התנשמת ואת הקאת ואת הרחם: ויקרא יא יח
3. אשרקה להם ואקבצם כי פדיתים ורבו כמו רבו: זכריה י ח
4. ראשו כתם פז קוצותיו תלתלים שחורות כעורב: שיר השירים ה יא
5. וראה הכהן את הנגע והנה מראהו עמק מן העור ובו שער צהב דק וטמא אתו הכהן נתק הוא צרעת הראש או הזקן הוא: ויקרא יג ל
6. ואת הדאה ואת האיה למינה: ואת החסידה האנפה למינה ואת הדוכיפת ואת העטלף: את כל ערב למינו: ויקרא יא יד,יט,טו
7. ואת בת היענה ואת התחמס ואת השחף ואת הנץ למינהו: דברים יד טו

רבינו גרשום

שתיא חמרא ובת שתיא חמרא. שמן של עופות. שהודו כפות שיש לו בראש כעין טווס וכפות: כי הוה חזי נמלה אמר צדקתך כהררי אל בלו' שנושא משאוי עליו גדול ממנו: כי הוה חזי שלך אמר משפטיך תהום רבה כלומר שמביא מזונותיו מתהום רבה: לקני ובטני שם עופות: הא באתרא דשכיחי פרס ועזניה כו' כלומר פרס ועזניה אית בהו חד סימן וטמא והכי קאמר היכי דשכיחי פרס ועזניה אין אוכלין משקנאי ובטנאי דהן יש להן סי' אחד שאין דורסין וגוזרין בהו משום פרס ועזניה: במערבא מנגדין עלייהו על קקואתא. כיון שבאה [רחם] באו רחמים לעולם אלו גשמים: ההוא בדאה הוה כלומר לא היתה רחמה ממש: כמראה חמה עמוקה מן הצל: א) בן ח' ההדיא שאיד נקא באות שבעופות יוטא בלע"ז שפורחת בלילה ולא ביום. אי שברתי טלפא: שמנאפת על חברותיה לשון אף וחרון.

א) נראה דצ"ל אבי בר חוריא שורינקא: באות שבעופות יוטא בלע"ז באות שבשרצים טלפא.